

Laetitia Colombani

Trei destine împletite

Traducere din franceză de
Mihaela Buruiană

Editori:
Silviu Dragomir
Vasile Dem. Zamfirescu

Director editorial:
Magdalena Mărculescu

Redactor:
Carmen Botoșaru

Coperta:
Andrei Gamarț

Director producție:
Cristian Claudiu Coban

Dtp:
Răzvan Nasea

Corectură:
Mădălina Geambașu
Elena Bițu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
COLOMBANI, LAETITIA

Trei destine împletite / Lætitia Colombani ; trad. din franceză
de Mihaela Buruiană. - București : Editura Trei, 2018

ISBN 978-606-40-0376-8

I. Buruiană, Mihaela (trad.)
821.133.1

Titlul original: La Tresse
Autor: Laetitia Colombani

Copyright © Editions Grasset & Fasquelle, 2017

Copyright © Editura Trei, 2018
pentru prezenta ediție

O.P. 16, Ghișeul 1, C.P. 0490, București
Tel.: +4 021 300 60 90 ; Fax: +4 0372 25 20 20
e-mail: comenzi@edituratrei.ro
www.edituratrei.ro

ISBN: 978-606-40-0376-8

Împletitură (subst. fem.): aici, coadă de păr formată din trei șuvițe împletite.

*„... Simone, e un mare mister în pădurea
pletelor tale.“*

RÉMY DE GOURMONT

*„O femeie liberă este exact opusul
unei femei ușoare.“*

SIMONE DE BEAUVOIR

Prolog

*Este începutul unei povești.
O poveste nouă de fiecare dată.
Ea se animă aici, sub degetele mele.*

*Mai întâi, e montura.
Structura trebuie să fie suficient de solidă ca să suporte
ansamblul.*

*Mătase sau bumbac, pentru oraș sau scenă. Totul
depinde.*

*Bumbacul este mai rezistent,
Mătasea, mai fină și mai discretă.
Este nevoie de un ciocan și de cuie.
Mai ales, trebuie procedat cu grijă.*

*Apoi urmează împletirea.
E partea mea preferată.
Pe lucrarea din fața mea
Sunt întinse trei fire din nailon.
Firele trebuie prinse în mănunchi, câte trei,
Și înnodate fără să se rupă.
Apoi, o iau de la capăt*

de mii de ori.

Îmi plac orele acestea solitare, orele acestea în care mâinile mele dansează.

Este un balet ciudat acesta al degetelor mele.

Ele scriu o poveste despre cozi și împletituri.

Această poveste este a mea.

Cu toate acestea, nu îmi aparține.

Smita

Satul Badlapur, Uttar Pradesh, India

Smita se trezește cu o senzație ciudată, o presiune plăcută, un fluture inedit în stomac. Astăzi este o zi de care își va aminti toată viața. Astăzi, fiica ei va începe școala.

Smita n-a pus niciodată piciorul la școală. Aici, la Badlapur, oamenii ca ea nu fac școală. Smita este dalită. O paria. Face parte dintre aceia pe care Ghandi îi numea copiii lui Dumnezeu. Fără castă, fără sistem, fără nimic. O specie aparte, considerată prea impură pentru a se amesteca cu ceilalți, un rebut nedemn care este îndepărtat la fel ca neghina de grâu. La fel ca Smita mai sunt milioane care trăiesc în afara satelor, a societății, la periferia umanității.

În fiecare dimineață, ea urmează același ritual. Ca un disc zgâriat care redă la nesfârșit o simfonie infernală, Smita se trezește în coliba care îi servește drept casă, aflată în apropierea câmpurilor cultivate de jați. Se spală pe față și pe picioare cu apă adusă cu o zi înainte din

fântâna care le este rezervată. Nici vorbă să se atingă de cealaltă, a castelor superioare, chiar dacă aceasta este mai aproape și mai accesibilă. Unii au murit pentru mai puțin de atât. Smita se pregătește, o piaptână pe Lalita, îl sărută pe Nagarajan. Apoi își ia coșul de trestie împletită, același coș pe care l-a purtat și mama ei înainte și care îi face inima să-i sară din piept numai când se uită la el, acest coș cu mirosul persistent, acru și încăpățânat, pe care-l cară toată ziua ca pe o cruce, ca pe o povară rușinoasă. Coșul acesta este calvarul ei. Un blestem. O pedeapsă. Ceva ce probabil a făcut într-o viață anterioară și pentru care trebuie să plătească, să ispășească. La urma urmei, viața aceasta nu este mai importantă decât precedentele, nici decât viitoarele, e doar o viață printre altele, zicea mama ei. Așa este, așa e viața ei.

Este *dharma* ei, datoria ei, locul ei în lume. O meserie care se transmite din mamă în fiică, de generații. Termenul din engleză, *scavenger*, înseamnă „extractor“. Un cuvânt pudic pentru a desemna o realitate care nu este deloc așa. Nu există cuvânt pentru a descrie ceea ce face Smita. Adună rahatul altora cu mâinile goale, toată ziua. Avea șase ani, cât are Lalita azi, când mama ei a luat-o cu ea pentru prima dată. Uită-te, apoi faci și tu la fel! Smita își amintește mirosul care o asaltase, la fel de violent ca un roi de viespi, un miros insuportabil, inuman. Vomitate pe marginea drumului. O să te obișnuiești, îi spusese mama ei. Mințise. Cu așa ceva nu te obișnuiești. Smita a învățat să-ți țină răsuflarea, să trăiască cu apnee. Trebuie să respiri, i-a zis doctorul satului, uite cum tușești. Trebuie să mănânci. Smita și-a pierdut de mult pofta de mâncare. Nici nu-și mai amintește cum e să-i fie foame.

Mănâncă puțin, strictul necesar, o mână de orez subțiat cu apă pe care și-o impune zilnic, fără plăcere.

Totuși, guvernul promisese să construiască toalete în toată țara. Din păcate, nu au ajuns până aici. La Badlapur, ca și în alte părți, lumea își face nevoile în câmp deschis. Totul este murdărit, solul, râurile, fluviile, câmpurile, toate sunt poluate de tone de dejecții. Bolile se răspândesc ca o scânteie în praful de pușcă. Politicienii știu asta: mai presus de reforme, de egalitate socială, chiar de muncă, poporul cere toalete. Dreptul de a defeca cu demnitate. În sate, femeile sunt obligate să aștepte căderea nopții pentru a se duce pe câmp, expunându-se astfel la numeroase agresioni. Cei mai norocoși au amenajat un ungher în curte sau în fundul casei, o simplă gaură în pământ, pe care o numesc pudic „toaletă uscată”, latrine pe care femeile dalite vin să le golească în fiecare zi cu mâinile goale. Femei ca Smita.

Tura ei începe pe la ora șapte. Smita își ia coșul și peria din trestie. Știe că trebuie să golească latrinele de la douăzeci de case, în fiecare zi. Nu are timp de pierdut. Merge pe marginea drumului, cu ochii plecați, cu chipul ascuns de un batic. În anumite sate, daliții trebuie să-și semnaleze prezența purtând o pană de corb. În altele, sunt condamnați să meargă cu picioarele goale — cunosc cu toții povestea acelu bărbat paria care a fost ucis cu pietre pentru simplul motiv că purtase sandale. Smita intră în case pe ușa din spate, care îi este rezervată, fiindcă nu are voie să se intersecteze cu locuitorii, nici vorbă să li se adreseze. Nu numai că nu trebuie atinsă, dar nu trebuie nici să fie văzută. Ca salariu, primește resturi de

mâncare, uneori haine vechi, care îi sunt aruncate direct pe jos. Neatinsă, neprivită.

Uneori nu primește nimic. O familie de jați nu îi mai dă nimic de câteva luni. Smita a vrut să se oprească, i-a spus într-o seară lui Nagarajan că nu se mai duce, n-au decât să-și curețe singuri rahatul. Dar lui Nagarajan i-a fost frică: dacă Smita nu se mai duce, vor fi alungați. Nu au pământul lor. Jații vor veni să le incendieze coliba. Știe și ea de ce sunt în stare. „O să-ți tăiem amândouă picioarele“, îi spusese răcește unuia dintre ai lor. Omul a fost găsit dezmembrat și ars cu acid pe câmpul de alături.

Da, Smita știe de ce sunt în stare jații.

Așa că se duce și a doua zi.

Numai că astăzi nu este o zi ca oricare alta. Smita a luat o hotărâre, care i s-a părut de la sine înțeleasă: fiica sa va merge la școală. L-a convins cu greu pe Nagarajan. Ce rost are? zicea el. Poate că o să știe să scrie și să citească, dar nimeni de aici nu o să-i dea de lucru. Te naști vidanjor și asta rămâi până la moarte. Este o moștenire, un cerc din care nimeni nu poate să iasă. O *karma*.

Smita nu a cedat. I-a vorbit despre asta și a doua zi, și în ziua următoare, și în celelalte. Refuză să o ia pe Lalita cu ea: nu-i va arăta gesturile vidanșilor, nu-și va vedea fiica vomitând în șanț, ca mama ei înainte, nu, Smita refuză așa ceva. Lalita trebuie să meargă la școală. Văzând-o așa de hotărâtă, Nagarajan cedează până la urmă. Își cunoaște nevasta, știe ce voință puternică are. Această dalită mică, cu pielea brună, cu care s-a căsătorit

în urmă cu zece ani, este mai puternică decât el, știe asta. Și atunci, în cele din urmă, cedează. Fie! Va merge la școala din sat, vorbește el cu brahmanul.

Smita a surâs în secret la această victorie. Tare i-ar fi plăcut ca și mama ei să se fi bătut așa pentru ea! Tare i-ar fi plăcut să fi trecut și ea de poarta școlii și să se fi așezat printre ceilalți copii! Să fi învățat să citească și să socotească. Dar nu a fost posibil, tatăl Smita nu era un om bun, ca Nagarajan, ci era irascibil și violent. Își bătea soția, așa cum fac toți pe aici. Repeta adesea: o femeie nu este egală cu bărbatul ei, ci îi aparține. Este proprietatea lui, sclava lui. Trebuie să se supună voinței lui. Cu siguranță, tatăl ei ar fi preferat să-și salveze vaca decât soția.

Smita, în schimb, are noroc: Nagarajan nu a bătut-o niciodată, nu a insultat-o niciodată. Când s-a născut Lalita, a fost chiar de acord să o păstreze. Nu departe de aici, fetele sunt omorâte la naștere. În satele din Rajasthan, sunt îngropate de vii într-o cutie, sub nisip, imediat după naștere. Fetițelor le ia o noapte să moară.

Dar aici nu. Smita o privește pe Lalita, ghemuită pe jos, pe podeaua din zgură a colibeii, cofându-și singura păpușă. E frumoasă fiica ei. Are trăsături fine, părul lung până la talie, pe care Smita i-l piaptăne și i-l împletește în fiecare dimineață.

Fiica mea va învăța să citească și să scrie, își spune ea, iar gândul acesta o bucură.

Da, astăzi este o zi de care își va aminti toată viața.

Giulia

Palermo, Sicilia

Giulia!

Giulia deschide ochii cu greu. Vocea mamei ei răsună de la parter.

Giulia!

Scendi!

Subito!

Giula este tentată să-și îngroape capul sub pernă. Nu a dormit destul, iar a citit toată noaptea. Totuși, știe că trebuie să se trezească. Dacă mama o cheamă, trebuie să se supună. E o mamă siciliană.

Giulia!

Tânăra își părăsește patul cu părere de rău. Se scoală și se îmbracă în grabă, înainte să coboare la bucătărie unde se impacientează *mamma*. Sora ei, Adela, s-a trezit

deja și este ocupată să-și dea cu oă unghiile de la picioare pe masa de mic-dejun. Mirosul dizolvantului o face pe Giulia să se strâmbe. Mama ei o servește cu o ceașă de cafea.

Tatăl tău a plecat.
În dimineața asta deschizi tu.

Giulia ia cheile de la atelier și iese repede din casă.

N-ai mâncat nimic!
Ia ceva cu tine!

Fără să dea atenție cuvintelor mamei ei, se urcă pe bicicletă și se îndepărtează pedalând rapid. Aerul proaspăt al dimineții o trezește un pic. Vântul de pe bulevarde îi biciuiește chipul și ochii. În preajma pieței, mirosurile de citrice și de măslіne îi înțepă nasul. Giulia trece pe lângă taraba vânzătorului de pește, care își prezintă sardinele și țiparii proaspăt prinși. Accelerează, urcă pe trotuare, iese din piaza Ballaro, unde vânzătorii ambulantei își apostrofează deja clienții.

Ajunge într-o fundătură, alături de via Roma. Acolo este atelierul, într-un fost cinematograf pe care tatăl ei l-a cumpărat în urmă cu douăzeci de ani — vârsta Giuliei. Spațiul lui de atunci era insuficient, așa că trebuia să se mute. Pe fațadă, se distinge încă locul unde erau lipite afișele de film. Au trecut de mult vremurile în care *Palermіtani* se îngrămădeau să vadă comediile lui Alberto Sordi, Vittorio Gassman, Nino Manfredi, Ugo Tognazzi, Marcello Mastroianni... Astăzi, majoritatea sălilor s-au

închis, la fel ca acest mic cinematograf de cartier transformat în atelier. Tatăl ei a fost nevoit să-și amenajeze biroul în cabina de proiecție și să decupeze ferestre în sala cea mare pentru ca muncitoarele să aibă destulă lumină să lucreze. *Papa* a făcut singur toate lucrările. Locul seamănă cu el, se gândește Giulia: este alambicat și călduros, la fel ca el. În ciuda acceselor lui legendare de mânie, Pietro Lanfredi este apreciat și respectat de angajate. Este un tată iubitor, chiar dacă exigent și autoritar, care și-a crescut fiicele cu respect față de disciplină și le-a transmis simțul muncii bine făcute.

Giulia ia cheia și deschide ușa. De obicei, tatăl ei ajunge primul. Ține să-și întâmpine muncitoarele. Asta înseamnă să fii *padrone*, îi place lui să repete. Mereu are câte un cuvânt pentru una, o atenție pentru alta, un gest pentru fiecare. Dar astăzi a plecat în turneu la saloanele de coafură din Palermo și din împrejurimi. Nu se întoarce până la prânz. Giulia este stăpâna casei.

La ora aceasta, totul este calm în atelier. În curând, locul va fierbe de mii de conversații, de cântece, de voci, dar deocamdată nu e decât liniștea, spartă de ecoul pașilor Giuliei. Merge până la vestiarul rezervat muncitoarelor și își lasă lucrurile în dulapul pe care este trecut numele ei. Își încheie bluza, se strecoară ca în fiecare zi în această a doua piele. Își prinde părul într-un coc strâns și-l fixează agil cu agrafe. Apoi își acoperă capul cu un batic subțire, o măsură de precauție indispensabilă aici: nu trebuie ca părul ei să se amestece cu cel tratat la atelier. Astfel îmbrăcată, nu mai este fiica patronului: este

o muncitoare ca oricare alta, o angajată a casei Lanfredi. Ține la asta. A refuzat mereu să fie privilegiată.

Ușa de la intrare se deschide cu un scârțâit și spațiul se umple de o mulțime veselă. Într-o clipă, atelierul se animă, devine acel loc gălăgios pe care Giulia îl iubește atât de mult. Într-o hărmălaie de conversații amestecate, muncitoarele se grăbesc spre vestiar, unde își pun bluzele și șorturile înainte de a-și ocupa locurile pălăvrăgind. Giulia li se alătură. Agnese este trasă la față — celui mic îi ies dinții, iar ea nu a dormit toată noaptea din cauza lui. Federica are ochii în lacrimi, logodnicul a părăsit-o. Iar?! exclamă Alda. O să se întoarcă mâine, o liniștește Paola. Aici, femeile împart mai mult decât o meserie. În timp ce mâinile lor lucrează cu părul care trebuie tratat, ele vorbesc despre bărbați, despre viață, despre dragoste, toată ziua. Aici toate știu că soțul Ginei bea, că fiul Aldei are legături cu *la Piovra*, că Alessia a avut o scurtă aventură cu fostul soț al Rhinei, care nu a iertat-o niciodată.

Giulia iubește compania acestor femei, dintre care unele o știu de când era copil. Aproape că s-a născut aici. Mamei ei îi place să povestească despre ziua în care au surprins-o contractiile în timp ce tria părul în sala principală. Acum nu mai lucrează acolo, din cauză că i-a slăbit vederea. A trebui să-și cedeze locul unei angajate cu ochii mai ageri. Giulia a crescut acolo, printre șuvițele de păr care trebuiau pieptănate și spălate și printre comenzile care trebuiau expediate. Își amintește vacanțele și zilele de miercuri petrecute printre muncitoare, când le privea lucrând. Îi plăcea să le observe mâinile neobosite